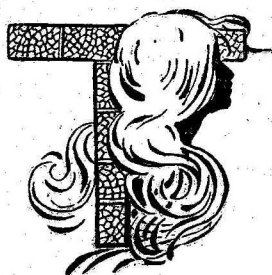

ΤΟ ΣΜΑΡΑΓΔΙ

Α'.

Ο ΣΜΑΡΑΓΔΙ έλαμποκοπούσεν ανάμεσα στὰ δάκτυλα του Λαυρεντίου. Τὸ κατάστημά του, σκοτεινόν, πυκνὸν εἰς σκιάς, ὡς εἰκὼν τοῦ Ρέμπραντ εὐρίσκετο ἐν τούτοις εἰς φωτεινότατον δρόμον· ἀλλὰ ὁ καλλιτέχνης, μὲ τὰ παραπετάσματα τὰ βαθύχρωμα καὶ τὰ σκιερὰ ἐπενδύματα τῶν τοίχων εἶχε κατορθώσῃ, ὡς ἀλχημιστὴς τοῦ περασμένου καιροῦ νὰ μεταβάλλῃ τόσο τὸ στενόμακρόν του διαμέρισμα, ὅπου τὰ πετράδια ἐσκορπούσαν δυνατώτερα λάμψεις λεπτές μέσα εἰς τὸ χρυσὸ ἢ ἀσημένιό του.

— Εἶναι ὡραία! εἶπεν ἀπλῶς.

Ἄλλὰ τὸ τρεμούλιασμα τῆς φωνῆς του, ὁ θωπευτικὸς τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον τὰ δάκτυλά του ἐκρατοῦσαν τὰς ἑδρας τοῦ πετραδιοῦ, ἡ στοργικὴ καὶ δειλὴ λάμψις τῶν ματιῶν του ἦσαν ἀρκετὰ προδοτικὰ δι' ἓνα παρατηρητὴν τοῦ ἀγῶνος, ποῦ συνεκροτεῖτο μέσα του μεταξύ τοῦ ἐμφύτου νὰ ἐκθέσῃ πρὸς πώλησιν τὸ πετράδι καὶ τοῦ φόβου ἐν τούτοις μήπως πωληθῇ, ποῦ τοῦ ἐγεννοῦσε κἄποινα ἐπιθυμίαν νὰ μὴ τὸ πωλήσῃ.

Ἡ κυρία Λήδα καὶ ἡ κόρη τῆς Ἀρτεμίας—πρὸ πολλῆς ὥρας τώρα—εἶχαν καρφώσῃ τὰ βλέμματα τῶν ἐπάνω ἑστὰς προθήκας, αἰσθανόμεναι τὴν εὐχάριστον τοῦ ἔχοντος κἄποιαν γνώσιν, μὲ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀνταυγείων τῆς ἀκτινοβολίας τῶν εἰς τὰς ὥχρας λάμψεις τῆς ἡμέρας, ποῦ μόλις εἰσέδιδεν εἰς τὸ σκοτεινὸν καταφύγιον. Ἀντήλλασσαν βλέμματα, ἐμουρμούριζαν λέξεις, χωρὶς νὰ δίδουν προσοχὴν πρὸς τὸν πωλητὴν, ποῦ ἦτο ἀπορροφημένος εἰς σκέψεις, ὀπίσω ἀπὸ τὰς προθήκας του.

Ἡ μητέρα ῥώτησε ἐπὶ τέλους!

— Πόσο τὸ δαχτυλίδι αὐτό, κύριε Λαυρεντίε;

Ὁ πωλητὴς ἐφάνη κἄπως δισταζὼν, ἔνοιζε τὸν πρῶτον κητάλογον, ποῦ εὗρεν ἐμπρὸς του, ὡσὰν νὰ μὴ ἐνθυμείτο τὴν τιμὴν καὶ ἐπὶ τέλους εἶπεν:

— Τρεῖς χιλιάδες!

— Ἀ! τί ἀκριβό! πολὺ ἀκριβό!

Ὁ Λαυρέντιος ἐκρυφοέλασεν, ὡσὰν εἶχεν ἀποφύγῃ κίνδυνον, ποῦ προησθάνετο πλησιάζοντα.

— Νὰ σὰς δείξω ἄλλα φθηνότερα, κυρία.

Ἀλλὰ ἡ Ἀρτεμίας ἐξαφνὰ εἶπε μὲ λεπτὴ γλυκερὰ φωνή:

— Ὅχι, ἐγὼ θέλω αὐτὸ καὶ ἀφοῦ πρόκειται, γιὰ ἡμένα μητέρα...

Ὁ χρυσοκόμος ὕψωσε τὰ βλέμματα· ὡς ἐκείνην τὴν στιγμὴν, προσηλωμένος εἰς τὸ σμαράγδι δὲν εἶχεν ἰδῆ, καὶ δύο ματιές. Τὰ μάτια του, μὲ κἄποιαν ἐκστασιν, κἄποιον ρεμβασμὸν ἐκύτταζαν τὴν νέαν κόρη. Τὰ εὐγενῆ χαρακτηριστικά του ἐγειναν γλυκύτερα.

— Σὰς ἀρέσει, δεσποινίς;

— ὦ! εἶναι πολὺ, πολὺ ὡραῖο!

Ὁ ἔμπορος τὴν ἐκύτταζε πάντοτε· μ' ἐν αὐτοῖς κίνημά του ἔστρεψε τὸ σμαράγδι ἀνάμεσα ἑστὰ δάκτυλα· ἐκεῖνο ἔρριψε μίαν φευγαλέαν πρασινωπὴν ἀναλαμπήν, ποῦ ἐφώτισε τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κόρης μὲ γλυκὴ φῶς.

— Ναί, ἐμουρμούρισεν, ἔχετε δίκαιον νὰ θέλετε αὐτὸ τὸ πετράδι.

Καὶ ὡσὰν κἄτι τι νὰ τὸν ἐμψύχωνε:

— Κανεῖς δὲν ξέρει ὅλες τῆς σημασίαις αὐτοῦ τοῦ πετραδιοῦ, κανεῖς δὲν ξέρει τῆς ἀγάπαις καὶ τὰ μίση ποῦ ζυπνοῦν, μὲ τὴν ἀνάμιξι τῶν δυνάμεων τῶν μεταξύ τῶν σχέσεων τῆς λάμψεως καὶ τῆς ζωῆς. Δὲν θέλω—ὄχι—ν' ἀναπτύξω θεωρίας μάγου καὶ ἀλχημιστοῦ τῶν περασμένων χρόνων γιὰ μαγευμένα βραχιόλια ἢ γιὰ παντοδύναμα πετράδια· ἡ ἐνέργεια τῶν πολυτίμων πετραδιῶν εἶναι ἀπλούστατα ἐνέργεια τῶν χρωμάτων τῶν εἰς τὴν ὡμορφίαν.

«Παρατηρήστε τὸ ρουμπίνι αὐτό, ἀληθινὴ

σταλαγματιά από τὸ αἷμα τῆς γῆς, ποῦ τὴν ἐμψυχώνει κάποιος θεϊκὸς σπινθὴρ, χωμένος μέσα του κι' ἀλλάζει τὴν κοινότατη πέτρα 'σὲ ἀριστοῦργημα ὁμοῦς καὶ πάθους.

«Τὸ διαμάντι αὐτό, ἀπεναντίας ὕστερ' ἀπὸ τὸν βρασμόν ποῦ ἐκαθάρισε τὸ κάρβουνό του, ἐκρυστάλλωσε μὲ τὸν καιρὸ 'στὰ βάθη τῆς γῆς, μὲ τρομερὰς πιέσεις.

«Ἡ λάμψις τοῦ ψυχρῆ, 'σὰν σκληρῆ, ἔχει τὴν περὶ τὴν διαύγειαν ρεμβασμοῦ ἀσκητοῦ· καὶ ὁ ἀσκητῆς αὐτός, ἐνῶ θά μ' ἄρесе πολὺ 'στὸ μέτωπον ἐνὸς βασιλέως, διόλου δὲν μ' ἄρσει 'στὸν ὦμον ὡμορφῆς γυναικός. Νά! ἡ γαλαζίτις λάμπεις τοῦ σιμφείου αὐτοῦ εἶναι γλυκύτατες 'σὰν ματιὲς μικροῦ παιδιοῦ· ἄραγε πόσες ἡλικίαι τοῦ κόσμου ἐχρειάστη νὰ περάσουν, γιὰ νὰ τοῦ μεταδώσουν τὸ ὠραῖον αὐτὸ χρῶμα τὰ στρώματα τοῦ κοβαλτίου, ποῦ τὸ ἐκρυβαν βαμμένο μέσα των;

«Νεότης καὶ αἰωνιότης· αὐτὸ δὲν εἶνε τάχα τὸ ὡμορφότερο σύμβολον, τὸ πολυτιμότερον ἔμβλημα; Μιὰ τέτοια πέτρα μ' εὐχαρίστησιν θὰ περνοῦσε δακτυλίδι 'σὲ δάκτυλο ἀρραβωνιαζομένης. Ἀς τὴν συγκρίνει ἡ γερμανικὴ μυθολογία μὲ τὰ δάκρυα, καὶ ἂς λένε πῶς τὸ περιδέραιον τῆς ἄτυχης Μαρίας Ἀντωνιέττας εἶχε τὸ ὡμορφότερον ἀπ' αὐτὸ τὸ εἶδος πετράδι, ἀφ' ὅσα βγήκαν ποτὲ στὸ φῶς τοῦ κόσμου.

«Μὰ πόσο πειὸ πολὺ—καὶ ἂς μὴ φθάνη τὰ ἄλλα 'στὴν ἀξία—προτιμῶ αὐτὸ τὸ σμαράγδι, ποῦ γρήγορα ἀλλάζει μυστήριο!

«Ἡ λάμψις, ποῦ σκορπίζει δὲν ἔχει τὴν μεταλλική, φυσικὰ, ἐπίδρασι τῶν ἄλλων, μὰ ἡ ρευστότης τῆς ὑπάρξεώς του δείχνει μέσα του αἰσθημάτων ψυχῆς, σκέψεως, ποῦ τὸ φωτίζουν, τὸ χρωματίζουν. Εἶναι πνεῦμα ποῦ λάμπει, ἰδέα ποῦ ἀκτινοβολεῖ...»

* *

Ἡ κυρία Λήδα ἐσκέφθη.

—Τί ὁχληρὸς ποῦ εἶναι αὐτός ὁ χρυσοχόος· τόση φλυαρία γιὰ νὰ ἐπαινέσῃ τὸ πετράδι του. Ποῦ νὰ συζητήσῃ κανεὶς μὲ τέτοιον ἄνθρωπον!

Ἀλλὰ ἡ κόρη τῆς ἤκουε μὲ ἐκπληξιν· εἶχε αἰσθανθῇ περισσότερο παρὰ ἰδῆ, ὅτι τὴν ἐκύτταζεν ἐνῶ 'μιλοῦσε· εἶχε μαντεύσῃ κάποιαν λατρείαν, ποῦ τῆς προσέφερε, κάποιαν προσπάθειαν νὰ τῆς ἀρέσει· ἔρριψ' ἓνα βλέμμα πρὸς τὸν νέον καὶ—χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ—ἐχαμογέλασεν.

Ὁ Λαυρέντιος εἶπε 'σὲ λιγάκι:

—Δὲν θέλω νὰ δυσανεστῇσῃ τὴν δεσποινίδα καὶ ἀφοῦ τῆς ἀρέσει ἡ πέτρα αὐτὴ θὰ εἶμαι συγκαταβατικός· σὰς τὴν δίδω γιὰ δυὸ χιλιάδες.

Ἦταν μεγάλη, ἀπότομος ἡ ἐκπτώσις· ἡ δυὸ γυναῖκες ἠσθάνθησαν κάποιαν στενοχωρίαν·

'στὰ μάγουλα τῆς Ἀρτέμιδος κάποιο ἐρυθρὸμα ἐφάνηκε· ἡ κυρία Λήδα εἶπε ξερότατα:

—Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν καλωσύνην σας, κυριε· ὁ Σύλβιος, ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς κόρης μου, ποῦ μοῦ εἶχε ἀναθέσῃ αὐτὸ τὸ ψώνιο, θὰ ἔλθῃ καὶ ὁ ἴδιος νὰ σὰς εὐχαριστήσῃ. Ἐν τῷ μεταξύ θὰ μὰς κίμετε τὴν χάριν νὰ στείλετε αὐτὸ τὸ πετράδι νὰ τὸ ἰδοῦνε καὶ εἰς τὸ σπῆτι. Ἰδοὺ ἡ διευθύνσις μας.

Ἡ λάμψις τοῦ σμαραγδιοῦ ἐσβυσεν ἔξαφν' ἀνάμεσα 'στὰ δάκτυλα τοῦ νέου, ὅταν τὸ ἀκούμπησε 'στὸ βελουδένιο ὕφασμα τοῦ κουτιοῦ· τὴν ἦταν 'σὰν κομματί κοινὸ γυαλί.

Ὁ Λαυρέντιος ἔκλεισε τὸ κουτί μὲ κάποιαν τρεμουῖλα καὶ σιώπησεν εἰς τὴν ἐξοδὸν τῆς ἐπισκεπτρίας. Ἐνα ἀμάξι, ποῦ περνοῦσε, τὰς παρέλαβεν. Ὁ Λαυρέντιος ἐσκέφθη, πῶς δὲν εἶχαν μαζί των ἀνάλογα χρήματα καὶ ἐκλινεν ὑπὸ τὸ βῆρος κάποιος σκέψεως.

Β'.

Ἡ βαρκούλα ἐγλυστροῦσε ἀπάνω 'στὰ ὁλόγυρα νερά καὶ ἐπροχωροῦσεν ἀνοιχτά. Τὰ φανάρια τῶν πλοίων ἐφώτιζαν κάπως ἀραιά, ποῦ καὶ ποῦ, τὸ διάστημα, ἐνῶ αἱ ὀμιλίες ἐχάνοντο 'σὰν πνοή.

Ὁ Λαυρέντιος γονατιστὸς εἰς τὸ μέσον τῆς βαρκούλας ἔκαμε νεῦμα εἰς τὴν Ἀρτεμιν ν' ἀκούσῃ.

Ἐκείνη ὅπως ἐκάθητο τυλιγμένη μὲ ἀρχνοῦφαντὴ σάρπη—ἐξανθή, ὀλόξανθη, λεπτὴ ἐμοιχζε μὲ σύννεφο περισσότερο παρὰ μὲ γυνίκα.

Τῆς ὀμίλησε γλυκά, ἀρμονικά.

—Κύτταξε πῶς ἀσημένουν τὸ νερὸ ἡ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ· νομίζω πῶς τὸ ἄστρο κοιμάται 'στὰ βάθη του, πῶς ἀναλιγώνει καὶ σκορπᾷ. Τὸ γαλάκτωμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς θαλάσσης, μοῦ γλυκαίνει ὡς τὴν ὄψιν σου τὴν καρδιά.

Ἐπιάσε παίζων τὰ δάκτυλα τῆς γυναικὸς του καὶ ἔβγαλε τὸ σμαράγδι:

—Ὡ τί ὠραία πέτρα, εἶπε, πέτρα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θελήσεως, τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς εὐτυχίας, πέτρα ποῦ μοιάζει μὲ τὴν Ἀρτεμιν ἐκείνην, ποῦ φωτίζει τὸν κόσμον ὅλον, ὅπως ἡ Ἀρτεμις αὐτὴ φωτίζει ἐμὲ, σταλαγματιά τοῦ φεγγαριοῦ, τοῦ ἔρωτος, τῆς χαρᾶς· ἡ ἐπιρροή σου μοῦ ἔφερε τὴν εὐτυχίαν αὐτῆς τῆς στιγμῆς.

Βελουδένιες γλωσσες νεροῦ ἐγλείψαν γύρω—γύρω τὴν βαρκούλα· ἀπὸ κάπου ἐσκορπίζοντο 'στὴν αὖρα, ποῦ ἐθώπευε τὸ ζεῦγος, γλυκύτατες νότες κιθάρας καὶ ἀρπᾶς.

—Δὲν λές νὰ γυρίσουμε εἴμαστε πολὺ ἀνοικτά.

—Σὲ λιγάκι... Γιὰ θυμήσου τὴν ἡμέρα, ποῦ

σοῦ ἔφερα τὸ πετράδι αὐτό. Ἡθέλησα μόνος μου νὰ τὸ παραδώσω· ἤθελα νὰ σὲ ξαναἰδῶ· ὅταν ἀνέβαινα τὴ σκάλα, κάτω ἦταν ἓνα ἀμάξι — τοῦ κ. Συλβίου. Ὅταν ἐμπῆκα, ἐπῆρα τὸ πετράδι ἀπὸ τὸ κουτί· ὅτ' αὖτε χέριά μου ἀκόμη μιὰ φορὰ γιὰ νὰ λάμψη 'στὸ φῶς τῆς ἡμέρας· κι' ἔλαμψε γλυκά, ἡ λάμψις τοῦ ἐσκορπίσθη ἄφθονος 'στὸ στενὸ διάδρομο. Τὴν ἴδια στιγμή ὁ κ. Συλβίος ἀνοιξε τὴν πόρτα· εὐρεθῆκα μεν ἀπέναντι ὁ ἓνας 'στὸν ἄλλο, τὸν ἐκύταξα καὶ ἐνόησα. Ἀδύνατον ν' ἀγαπήσῃς ἐκεῖνον τὸν ἀγροῖον, τὸν κακόσχηματισμένον ποῦ ἐστέκετο ἐμπρὸς μου μελαγχολικός, αἰσθανόμενος πῶς δὲν ἦτον ἄξιός σου, ὁ σκληρός, ὁ μοχθηρός. Τὸ ἐμάντευσα εἰς τὴν ὀργήν του, ὅταν ἤρνηθην, χωρὶς νὰ δώσω ἐξηγήσεις, νὰ παραδώσω τὸ κόσμημα καὶ ἐζήτησα — ἐμπρὸς του — συνέντευξιν μὲ τὴν μητέρα σου ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἐπομένην.

* *

Ὁ Λαυρέντιος ὄρθιος πλέον, ἐνθουσιασμένος μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῆς νίκης του, ὕψωσε πρὸς τὴν

Σελήνην τὸ λαμπερὸ σμαράγδι, ποῦ ἐφάνη σκορπιζόμενον καὶ ἀναζωογονοῦν τὰς ἀχτίδας τοῦ μὲ ἐκείνην, ποῦ ἀκτινοβολοῦσε δόλοευκη.

— Ἀγάπη μου, εἶπε· πρέπει νὰ σοῦ τὸ δολογήσω, πρὶν γίνω ζηλότυπος γιὰ σέ, πρὶν θελήσω νὰ σ' ἀρπάξω ἀπ' ἐκεῖνον, πιστεύω, πῶς ἦταν, ποῦ δὲν ἤθελα νὰ δώσω αὐτό. Τὸ ἀγάπησα μερικαῖς ἡμέραις περισσότερο ἀπὸ σένα.

Ἐφάνη πῶς ἐδίσταζε πάλιν· ἔπειτα προσέθεσε.

— Τώρα κάμνω μίαν θυσίαν εἰς τὸν ἔρωτά μου, τὴν εὐτυχίαν μου, τὸ ἄστρον αὐτό, ποῦ φέρεις τὸ ὄνομά του καὶ ποῦ συγκεντρώνει ἐδῶ τῆς ἀχτίδες του.

Τὸ σμαράγδι ἔπεσε 'στὸ νερό. Ἐνα ἀφρόλευκο κύμα ἐσχηματίσθη ὅταν ἀκουμβήσε τὴν ἐπιφάνειαν, ἔπειτα ἐστριφογύρισε σὲ κάποιαν καμπύλην, ποῦ ἀκολουθοῦσαν καὶ τοῦ ἄστρου ἡ ἀχτίδες, καὶ ἐχάθη εἰς τὸ βάθος.

— Μόνον ἐσένα θ' ἀγάπῳ πλέον!

Καὶ ἡ Ἀρτεμις ἐμουρμουρούρισε:

— Κρίμα 'στὸ πετράδι!

P. ΠΑΡΙΣΗΣ

~ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ~

(Ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ τοῦ Ary - René d'Yvermont).

Η ΖΩΗ ΜΟΥ

Θάλασσα ποῦ βογγᾷ εἶνε ἡ ζωὴ μου
Ὅπου τὴ δέρνουν ἀνεμοὶ φριχτοί.
Εἶδε σὰ νύχτα τὴ χαρὰ ἡ ψυχὴ μου.
Θάλασσα ποῦ βογγᾷ εἶνε ἡ ζωὴ μου
Ποῦ στὸ νεκρὸ τὸ γέλοιο ἡ λύπη ἀνθεῖ.

Ἀχ! χωρὶς χαῖδι ὁ δύστηχος εὐρέθη,
Τῆς ἀγάπης ἀπόκληρος ἐγώ!
Ἡθελα ἐδῶ τ' ἀγκάλιασμα, τὴ μέθη·
Ἀχ! χωρὶς χαῖδι ὁ δύστηχος εὐρέθη,
Καὶ μένει μόνον ἐμὲ τὸ βογγητό.

Ἀν ξαναζοῦν στὸ μνήμα οἱ πεθαμένοι,
Τὸ μάτι μου θὰ λάμψη ἐκεῖ ψηλά
Κι' ἀφ' τὸ στῆθος ποῦ ἡ ἀγάπη σου πε-
[θαίνει,

Κατὰρὰ θεὸ νὰ στείλῃ ἐσὲ ἡ καρδιά

Ἀν ξαναζοῦν στὸ μνήμα οἱ πεθαμένοι.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Ποιητὴς ποῖα βάσανα ὑποφέρει!
Πῶς τοῦ φλογίζει ἡ ἀγάπη τὴν καρδιά!
Καὶ ποιοὺς παλμοὺς σπαραχτικούς δὲν
[ξέρει,
Ποῖα πάθη δὲν τὸν κάνουν νὰ βογγᾷ!

Ὡ πῶς θρηνεῖ! τὸ δάκρυ τοῦ ποῦ χύνει
Εἶνε γεμάτο δάκρυ καὶ χολὴ
Σὰν στὴ ψυχὴ δὲν ἔρχεται ἡ γαλήνη
Καὶ στὸν πόνο ἡ ψυχὴ μένει βουβή

Ἀπὸ τὸ μνήμα, Θεέ μου, μιὰν ἡμέρα
Ἀν μ' ἔφερονες στὴν αὔρα τῆς ζωῆς,
Γιὰ νὰ ὑποφέρω ἀδιάκοπα ἐδῶ πέρα,
Ἡθελα νάμαι ἀκόμη ποιητής.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

